

Vold blant unge

Arne Klyve

Undervisningssjef i Stiftelsen Bergensklinikkene

Voldsutøvelse blant unge kan studeres fra mange vinkler, og forskningen forteller om både spesielle, komplekse og indirekte årsaksforklaringer. Hvor mye kan tilskrives psykososiale miljøfaktorer som å vokse opp med en voldelig far, eller er det slik at genetiske og biokjemiske variabler har jevnbyrdig eller større forklaringstyngde? Er voldsutøvelsen primært et testosteronfenomen eller er den like utbredt blant jenter, om enn i en annen form? Hva betyr forskjeller mellom by og land eller spenninger mellom minoritet og majoritet? Og hva har ulikhet, fattigdomsproblematikk og avmaktfølelse å si?

Volden har mange uttrykk, fra tekstsjikkane, trusler og mobbing på facebook, til hærverk og fysisk vold. Unggutter har kanskje til alle tider jaktet på leven og slåsskamp, men dagens utelivsvold knyttet til helgefylla er tidvis svært brutal. I noen land har vi dessuten sett groteske utslag som skolemassakrer. Hvorfor velger disse unge guttene skolen de er eller har vært elev ved som arena, og ikke kjøpesenteret eller fotballgarderoben? Sannsynligvis fordi lærere og medelever symboliserer konkurransenederlag i en obligatorisk skole hvor en ikke kan beskytte seg mot krenkelser og manglende anerkjennelse. Når politikere og næringslivet snakker om at morgendagens vinnere er de med de beste hodene på laget, strever stadig flere gutter med å fullføre skolen, ja, overleve i den.

I konkurransesamfunnet øker risikoen for voldskriminalitet fordi de på bunnen kopierer den dominerende kulturen av hensynsløshet

2010 er det europeiske året for bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon. Mon tro om ikke røttene til den volden som utspiller seg blant unge mennesker i mange europeiske land, best kan forstås og forklares langs linjen inkludert – marginalisert – ekskludert. Eller i et makt – avmakt-perspektiv der stadig flere, og da spesielt unge gutter, beveger seg i en gråsoner mellom sosial integrasjon og samfunnsmessig utstøting. Selvverdet er krenket og voksenidentiteten kompliseres av den høye terskelen for en gyldig inngangsbillett til lønnsarbeid i et kunnskapsamfunn hvor tidligere maskuline jobber enten er innhentet av teknologien eller satt bort til lavkostland. Gutter og unge voksne menn blir tapere og kan forsøke å snu avmakt til makt – også gjennom vold. Fortvilelse og sinne er dessuten som kjent oppløselig i alkohol.

For å forklare den økende volden og kriminaliteten, spesielt blant unge menn, bør vi gå til samfunnets toppsjikt og til maktforholdene, hevder kriminologen Elliot Currie. I disse sjiktene normaliseres en kultur av brutalitet og hensynsløshet. Konkurransesamfunnet, prestasjonssamfunnet, markedssamfunnet og «den sterkeste rett», og i dette samfunnet viser de på toppen at de har minimale bekymringer for velferden til de som befinner seg på bunnen. I slike samfunn øker risikoen for voldskriminalitet fordi de på bunnen kopierer den dominerende kulturen av hensynsløshet.

De fleste samfunnsproblemer av denne typen har skeiv velferdsfordeling som felles opphav og årsak. Siden 2003 har ulikhetene i Norge skutt fart, og de er vesentlig større enn for andre nordiske land, og ulikhet gir utrygghet for alle. Samfunnets viktigste oppgave for å motvirke vold, kriminalitet og utenforskap er derfor å styre mot en hverdag der velferd fordeles så jevnt som mulig. Det er ettertrykkelig dokumentert at nasjoner og samfunn med stor grad av likhet og rettferdighet gjør det bedre på alle områder som er vesentlige for menneskers livskvalitet. Kostnadene ved ulikhet kan blant annet avleses i manglende sosial mobilitet, mer stress og depresjoner, narkotikamisbruk, vold, drap

og mord og kortere levealder, skriver samfunnsmedisinerne Wilkinson og Pickett i boken «The spirit level».

Enhver samfunnsmessig problemstilling har både et individforhold og et systemforhold ved seg, og sammenhengen er dialektisk: Mennesket i samfunnet og samfunnet i mennesket. Individuelle forklaringer strekker sjelden til når vi skal forstå økningen i vold blant unge mennesker. Derfor blir det overflatisk å forenkle vold blant unge til et psykologisk eller biologisk fenomen. Konflikter som skaper og utløser vold, kan ikke reduseres til et kommunikasjonsproblem, det kan verken medisineres bort eller «terapires» bort. Ondets rot er definitivt av strukturell art.

Referanser

Currie, E. (2000). Marked, kriminalitet og samfunn. *Vardøger*, 25, 64–90.

Klyve, A. (2009). *Sinte unge menn i kunnskapssamfunnet*. Nesttun: Folio forlag.

Wilkinson, R., & Pickett, K. (2009). *The spirit level: Why more equal societies almost do better*. London: Penguin Books.